

บทที่ 3

รายชื่อพืชในมหาเวสสันดรชาดก

มหาเวสสันดรชาดก เดิมแต่งเป็นภาษาบาลีจำนวน 1,000 คาถา ต่อมาอรรถกถาจารย์ได้แต่งอรรถกถาภาษาบาลีอธิบายความเป็นร้อยแก้วเพิ่มเติม เพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น เมื่อพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามายังประเทศไทย คัมภีร์พระพุทธศาสนาภาษาบาลีก็ได้แพร่หลายเข้ามาด้วย พุทธศาสนิกชนที่เป็นคนไทย คงนำเอาเรื่องมหาชาติมาเทศน์เฉพาะที่เป็นคาถา จึงเรียกว่า “เทศน์คาถापัน” ต่อมาสมัยพระบรมไตรโลกนาถ นักปราชญ์ราชบัณฑิตได้นำคาถापันมาแปลและขยายความเป็นภาษาไทย มหาชาติคำหลวงฉบับนี้นับเป็นมหาชาติฉบับเก่าที่สุดของไทย ต่อมาภายหลังสมัยพระเจ้าทรงธรรมทรงพระกรุณาแต่งภาพยัมมหาชาติ และมีอิทธิพลต่อมหาชาติกลอนเทศน์, ร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก, มหาชาติคำฉันท์, มหาชาติคำกลอน, ลิลิตมหาชาติ และอื่น ๆ

การแปลมหาเวสสันดรชาดกภาษาบาลีมาเป็นภาษาไทยนั้นแต่ละสำนวนก็มีความแตกต่างกันบ้าง กรมหลวงชินวราธิบดีนิพนธ์ไว้ในมหานิบาตชาดกทศชาติฉบับชินวร 1-2 ว่า การแปลเวสสันดรชาดกที่ 10 นี้ ยิ่งอึดอัดมากด้วยศัพท์หนักศัพท์ไม่ ออกจะติดมากต้องกล่าวไปตามตัวอักษร หรือที่เรียกว่าแปลทับศัพท์เป็นระนาวไปฯ อันที่จริงถ้าท่านผู้ใช้ภาษามคธนี้เป็นปกติยังมีตัวอยู่ ผู้ไม่รู้ก็จะได้ไต่ถามให้ท่านผู้รู้นั้นชี้ให้ทราบว่สัตว์เช่นนี้ ต้นไม้เช่นนั้น ตรงกับภาษามคธเรียกอย่างนี้ ๆ เมื่อไม่มีผู้เช่นนั้นชี้ให้รู้จักกาลล่วงมานานถึงบัดนี้ บางที่ต่างชาติต่างภาษาสมมุติแปลเอาเองตามภาษาของตน ๆ บางที่ก็ตรงกัน บางที่ก็ไม่ตรงกันเช่น มุกทิกกา แปลว่าผลจันทน์ ผลองุ่น ผลรสก แปลว่าลิ้นจี่ มะปราง ขทิตร แปลว่าไม้ตะเคียน ไม้กระถิน สรพุ แปลว่าตุ๊กแก, จิงจก จิงเหลน กิ่งกำสุว แปลว่านกแขกเต้า นกแก้ว (นกแขกเต้า พจนานุกรม กรมธรรมการว่า ขนขาวตัวเหลืองกว่านกแก้ว) ที่จะเล็กกว่านกกะตั้วกระมัง นกสุมะ มีในโมหสถชาดกที่ 5 ข้าพเจ้าแปลว่านกแก้ว เพราะในท้องเรื่องมีกล่าวว่ขนเขียวเหมือนใบหญ้าเขียว ๆ ยังมีศัพท์อีกชนิดหนึ่ง ดูเหมือนจะแปลไม้ที่มีใบคล้ายรูปศัพท์ที่แปลเช่น อสสกณณ แปลว่าไม้หูกวาง แต่ที่จริงศัพท์นี้แปลว่าหูม้า ทำไมแปลว่าหูกวางข้าพเจ้าจน บางอย่างคงเสียเดิมเช่น ปุณนาค แปลว่าไม้ปุนนาค สงข เป็นหอยชนิดหนึ่งแปลว่า หอยสังข์ ดังนี้ เป็นต้นฯ เพราะฉะนั้นแปลคงไว้ตามรูปศัพท์ หรือที่เรียกแปลทับศัพท์จะไม่ผิดด้วยประการทั้งปวง แต่คงชี้ไม่ได้ว่าไม้อะไร สัตว์ชนิดไร การแปลศัพท์หนักศัพท์ไม่ยังมีหนัก

อีกอย่างหนึ่ง คือท่านประพันธ์ไว้เป็นวันทวสมาส รวมเข้าหลายศัพท์ ไม่เห็นวิภัติในระหว่าง ยากที่จะแยกออกเป็นศัพท์หนึ่ง ๆ นี้ก็เกรงจะแยกพลาดผิดบ้าง¹

ผู้วิจัยจะได้นำรายชื่อพืชมภาษาบาลีจากมหาเวสสันดรชาดกภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมาทำการค้นคว้าวิจัยหารายชื่อพฤษศาสตร์และชื่อไทย โดยเรียงตามลำดับอักษร จากเวสสันดรฉบับบาลีพบชื่อพืชดังนี้

ยทา เหมนติเก มาเส
กุฎฐี พิมพชาลณจ
โอปปุผานี จ ปทมมานี

หริดี ทกุขิสิ เมทนี
บุปฺปิตฺติ โลหทป/ทมก
น รชชสฺส สริสฺสสิ.²

มธุนิว ปลาตานิ
ยสฺส ปุพฺเพ ธชคฺคานี
ภาสฺ กุสฺ โปตกิสฺ
คณฺทเกน วิสิมฺปิตฺวา

อมพาว ปติตา ฉมา
กณิการาว ปุปฺปิตฺตา
อุสิริ มุณฺชป/พพช
อครจนทเนน จ³

อด ทกุขิสิ ภทฺทนฺเต
ปฺลนฺทรีเกที สณฺณนโน
โส วณฺ เมฆสฺสกาสฺ
โส อทฺทส โปกฺขรณี

นิโครธ มธฺวิปฺผล
เสตโสคนฺธิเกที จ.
ธฺว หริตสทฺทล
กรณชกฺกชยฺต.⁴

ปฺลนฺทรีเกที สณฺณนโน
อสฺสคตฺถ ปเถ ชาต
นิโครธ ปเถ ชาต
อมพ อิว ปเถ ชาต
สาส อิว ปเถ ชาต

ยุตฺต กิณฺชกฺขเรณฺณา
สีตจฺฉายํ มโนรม
สีตจฺฉายํ มโนรม
สีตจฺฉายํ มโนรม
สีตจฺฉายํ มโนรม⁵

ชวสฺสกณฺณา ขทิวา

สาลา ผนฺทนมมาสุวา

อมพ กปิตฺตา ปนฺสา

สาลา ชมพู วิภิตฺตา

หรีดกี อามลกา

จารุติมพรุกษา เจตถ

มขมชุกา เกวนติปาเวตคา ภเวยยา จ

มรุ อเนลท์ ตตถ

อญเขตถ ปุปิศา อมพาวิเกทิกา นาพิเกราภุชชี ภุจตคคราปนนาคา ติวิปนนาคาอุททาลกา โสสมรูกษาปคตชีวา จ ภกษาภุชชา สลาพา นีปาสาลา จ ปุปิศา ตตถตสสาวิทุเร โปกษรณีปทุมป/สสณจนนาปทุมกิตยชกษเรนฺหิอุลา สิงฆาภุกา เจตถดินทุกานี ปิยาลานีชวสสภณณา ขทิวาภเวรีมาลา วิตตาสททลาหริตา ภุมิอมพา ชมพู ภปิภุจา จปทุม ป/สสณจนนาตีณิ อุปปลชาดานีวิจิตต์ นีลาเนกานีโฆมาว ตตถ ปทุมากลมเพกั สณจนโนอสสตถา พทรานี จ.นีโคธธา จ กปิตถนานีเจ ปุกกา จุฑุมพรา.มุตทิกา จ มชุตติกาสกมาทาย ภุชเร.อญเย ติภุจหนติ โทวิลลาขชชรีน พุทธาวเนปาภุลีโย จ ปุปิศาโกวิพารา จ ปุปิศา.อครภลลียา พหูอสนา เจตถ ปุปิศา.โกสมพา ลพฺชา ชวา

ปลาลขลสนนิกา.

ภุมิภาเค มโนรเมเทวานมิว นนฺทเน.โอกิตฺโณ โหติ อสุสโมสํสาทียา ปสาทียา⁶มชุกเก กาสมารีโยสาลา ผนทนมวสุวภุมิภาเค มโนรเมน ตตถุทฺธัสเต รโซ.นีเจ ปุกกา จุฑุมพราเทวานมิว นนฺทเน.ตสฺมี สรสิ พฺราทมณเสตา โลหิตกานี จ.เสต โสทนนิกเก จมุจลินโท นาม โส สโร.

<u>กทมพา ปาฐลี</u> ผลลา	<u>โกวิพารา</u> จ <u>ปุปผิตา</u> .
<u>องโกลา กจจิการา</u> จ	<u>ปารีชฌณา</u> จ <u>ปุปผิตา</u>
<u>วารณา วุยหนา รุกขา</u>	<u>มัจลินทุมโกโต</u> สร.
<u>สิรีสา</u> <u>เสตปารีสา</u>	<u>สาธุ วายนติ</u> <u>ปทมกา</u>
<u>นิกคณเฑี</u> <u>สิรีนิกคณเฑี</u>	<u>อสนา</u> <u>เจตถ</u> <u>ปุปผิตา</u> .
<u>ปงกุรา พหุลา</u> <u>เสลา</u>	<u>โสภณชนา</u> จ <u>ปุปผิตา</u>
<u>เกตกา</u> <u>กณิการา</u> จ	<u>กณเวรา</u> จ <u>ปุปผิตา</u> .
<u>อชชนา</u> <u>อชชกณณา</u> จ	<u>มหานามา</u> จ <u>ปุปผิตา</u>
<u>สมปุปผิตคคา</u> <u>ติฏจนติ</u>	<u>ปชชลนเดว</u> <u>กีสูกา</u> .
<u>เสตปณเฑี</u> <u>สตตปณณา</u>	<u>กทลโย</u> <u>กสมภรา</u>
<u>ธนุดกการี</u> <u>ปุปผเฑี</u>	<u>สีสปา</u> <u>วรวณานิ</u> จ.
<u>อจฉิปา</u> <u>สลลวา</u> <u>รุกขา</u>	<u>สลลกโย</u> จ <u>ปุปผิตา</u>
<u>เสตเคร</u> จ <u>คครา</u>	<u>มัสสิกุกา</u> <u>กุลาวรา</u> .
<u>อเถตถ</u> <u>อุทกนตสมิ</u>	<u>พหุชาตา</u> <u>ผณิซชกา</u>
<u>มุกคตโย</u> <u>กรตโย</u>	<u>เสवाल</u> <u>สีสกา</u> <u>พหุ</u> .
<u>อุทฐา</u> <u>ปวตต์</u> <u>อุลลพิต</u>	<u>มกชิกา</u> <u>ทิงคุชาลิกา</u>
<u>ทาสิมภณจโก</u> <u>เจตถ</u>	<u>พหุ</u> <u>นีเจกลมพกา</u> .
<u>เอพมพเกทิ</u> <u>สญจนนนา</u>	<u>รุกขา</u> <u>ติฏจนติ</u> <u>พราหุมน</u>
<u>อินทิวเรทิ</u> <u>สญจนน</u>	<u>วนนตมุปโสภติ</u>
<u>อชคมาส</u> <u>ชาริยมานาน</u>	<u>คนโธ</u> <u>เตส</u> <u>น</u> <u>ฉิซชติ</u>
<u>นัลปุปผี</u> <u>เสตวารี</u>	<u>ปุปผิตา</u> <u>ติริกณณิกา</u>
<u>กเลรุกเขทิ</u> <u>สญจนน</u>	<u>วนนต</u> <u>ตลลสิทิ</u> จ.
<u>ตีณิ</u> <u>กภการชชทานิ</u>	<u>ดสมิ</u> <u>สรสิ</u> <u>พราหุมน</u>
<u>อเถตถ</u> <u>สาสไป</u> <u>พหุโก</u>	<u>นาทโย</u> <u>ทริตายุโต</u>
<u>อสี</u> <u>ดालาว</u> <u>ติฏจนติ</u>	<u>เฉชชา</u> <u>อินทิวรา</u> <u>พหุ</u> .
<u>อปไผฎา</u> <u>สุริยวลลี</u> จ	<u>กาพียา</u> <u>มชคนธิยา</u>
<u>อโสกา</u> <u>มทยนตี</u> จ	<u>วลลโก</u> <u>ชททปุปผโย</u> .
<u>โกรณชกา</u> <u>อโนชา</u> จ	<u>ปุปผิตา</u> <u>นาค</u> <u>มลลิกาว</u> ⁷

รุกขมารุยห ตัญจนติ
กเวรห จ วาสนตี
นินิยา สมนา ภณตี
ปฏฐี สมททก/ปาสี
 มฐ จ มชฺลภูจि จ
กททชา ภาททมุตตา จ
สุรภี จ รุกขา ตครา
ปทมภา นรทา กฏจา
หฺลิตทกา คนชสีลา
วิเกทิกา โจรโกฏจา⁹
 อเตตถ สามา พุโก¹⁰
สาสิ อกฏจปาโก จ

อิเม เต ชมพุกา รุกขา
อสุตถา ปนสา เจเม

อิเม เต ชมพุกา รุกขา
อสุตถา ปนสา เจเม

อิเม สามา สโสลูกา
มนทาลเกที สณจนฺนา

ดิณชฺกานี ปิยาลานี

ชนนตาลุกลมพานี
โกสึ ภาลลาตัก เปลส์

กทสิว วาตจจุปีตา
 ทนดาววณสมปนา

ผลลา กีสุกวลลियो

โยธิกา มชฺคนธิยา

โสภติ ปทุมุตโตโร

กณิการว จ ปุปผิตา

ตาลียา จ ปิยงคฺกา

เสตปุปผา จ โลสุปา

พหฺกา ตุงควณฏกา⁸

ณามกา จ ทเรณฺกา

หิริเวรา จ คคฺคฺลา

กปปุรา จ กลิงคฺกา

นีวาโร วรโก พุ

อจฺจ ตตถ อนนฺโปโก¹¹

เวทิสา สินชฺวาริตา

นิโครธา จ กปิตถนา¹²

เวทิสา สินชฺวาริตา

นิโครธา จ กปิตถนา

พหฺกา กทสิมีคา

ปทุมุปฺปลเกที จ¹³

มชฺเก กาสุมารियो¹⁴

พิพานิตกฺกลานี จ

สา โน อาหจจ โปสตี¹⁵

ชาตา จิตฺตลดาวเน

ราชปฺคตี อโสภติ

สฤณี มานิลินิว
นิโครชปกกพิมพ์โพธิ์

ชาตา จิตตปตดา ปตี
ราชปุตตี อโสมถ.¹⁶

ตารางที่ 2 รายชื่อพืชในมหาเวสสันดรชาดกตามลำดับอักษร

ชื่อบาลี	ชื่อพฤกษศาสตร์	ชื่อไทย
กกุช	<i>Terminalia myriocarpa</i> Heurck. ex.Muell.-Arg. ¹⁷	ช่าง
กกุการุ	<i>Cucumis sativus</i> Linn. ¹⁸	แตงกวา
กัจจิการ ¹⁹	<i>Caesalpinia digyna</i> Rottler ²⁰	กำจาย
กณจก	<i>Nigella sativa</i> Linn. ²¹	เทียนดำ
กณรุหา	<i>Scirpus kysoor</i> Roxb. ²²	แห้วกระดาน
กณเวร	<i>Nerium indicum</i> Mill. ²³	ยี่โถ
กณิการ	<i>Pterospermum acerifolium</i> Willd. ²⁴	กะหนานปลิง
กทมพ	<i>Anthocephalus cadamba</i> Miq. ²⁵	กระท่อม
กทลี	<i>Musa paradisiaca</i> Linn. ²⁶	กล้วยกล้วย
กปิฏจ	<i>Feronia limonia</i> (Linn.) Swingle ²⁷	มะขวิด
กปิตถน	<i>Thespesia populneoides</i> Kostel ²⁸	โพทะเล
กปปาสี	<i>Gossypium herbaceum</i> Linn. ²⁹	ฝ้าย
กปปุร	<i>Cinnamomum camphora</i> (Nees. & Eberm.)Th.Fries. ³⁰	การบูร
กรณช	<i>Pongamia pinnata</i> (Linn.) Merr. ³¹	หยีน้ำ
กรติ	<i>Dolichos biflorus</i> Linn. ³²	-
กลมพก	<i>Ipomoea aquatica</i> Forsk.(<i>I. reptans</i> (Linn.) Poir.) ³³	ผักบุ้ง
กลิงคुक	<i>Holarrhena antidysenterica</i> Wall. ³⁴	โมกหลวง
กลेरุกช	<i>Scirpus kysoor</i> Roxb. ³⁵	แห้วกระดาน
กาส	<i>Saccharum spontaneum</i> Linn. ³⁶	เลา
กาสมารี	<i>Gmelina arborea</i> Linn. ³⁷	ช้อ
กาพิยา	<i>Santalum flavum</i> Linn. ³⁸	-
กิเวริ	<i>Capparis decidua</i> Edgew.(<i>C.aphylla</i> Roth.) ³⁹	-
กีสุก	<i>Butea monosperma</i> Kuntze ⁴⁰	ทองกวาว
กฤษช	<i>Holarrhena antidysenterica</i> Wall. ⁴¹	โมกหลวง
กฤษจ	<i>Saussurea lappa</i> C.B.Clarke ⁴²	โกษฐ์กระดุก

ชื่อบาลี	ชื่อพฤกษศาสตร์	ชื่อไทย
กุ่มกุ่ม ⁴³	<i>Oroxylum indicum</i> Vent. ⁴⁴	เพกา
กุ่มท	<i>Nymphaea alba</i> Linn. ⁴⁵	บัวสาย(ดอกขาว)
กุ่มลาวา	<i>Piper retrofractum</i> Vahl. (<i>P. chaba</i> Hunt.) ⁴⁶	ดีปลี
กุ่ม	<i>Desmostachya bipinnata</i> Stapf. ⁴⁷	หญ้ากุ่ม
กุ่มมกร	<i>Carthamus tinctorius</i> Linn. ⁴⁸	คำฝอย
เกตกา	<i>Pandanus odoratissimus</i> Linn.f. ⁴⁹	ลำเจียก
โกธก	<i>Barleria prionitis</i> Linn. ⁵⁰	อังกาบหนู
ไกล	<i>Zizyphus jujuba</i> Lamk. ⁵¹	พุทราจีน
โกวิท	<i>Bauhinia purpurea</i> Linn. ⁵²	ชงโค, เสี้ยวดอกแดง
โกสมพ	<i>Schleichera oleosa</i> (Lour.) Merr. ⁵³	ตะคร้อ
ชชชรี	<i>Phoenix sylvestris</i> Roxb. ⁵⁴	อินทผลัมไทย
ชชช	<i>Acacia catechu</i> Willd. ⁵⁵	สีเสียดเหนือ
ชชชช	<i>Morinda citrifolia</i> Linn. ⁵⁶	ยอบ้าน
คณฐ	<i>Artemisia maritima</i> Linn. ⁵⁷	-
คิริกณฐนิกา	<i>Clitoria ternatea</i> Linn. ⁵⁸	อัญชัน
คิริปุ่นนาค	<i>Calophyllum inophyllum</i> Linn. ⁵⁹	กากะทิง
คุดคุด	<i>Commiphora mukul</i> (Hook. ex Stocks.)Engl. ⁶⁰	มดยอบ
จันทน	<i>Santalum album</i> Linn. ⁶¹	จันทน์ทิมาลย์
โจรก	<i>Angelica glauca</i> Edgw. ⁶²	-
ชมพู่	<i>Eugenia cumini</i> Druce ⁶³	หว่า
ชณชโรทก ⁶⁴	<i>Tamarindus indicus</i> Linn. ⁶⁵	มะขาม
ฉามก	<i>Tamarix gallica</i> var. <i>indica</i> Ehreb. (<i>T.indica</i> Koen.) ⁶⁶	สนหมอก, สนปอย
ตฤกล	<i>Pimenta acris</i> (Svartz) Kostel (<i>Myrcia acris</i> DC.) ⁶⁷	-
ตฤการี	<i>Clerodendron phlomidis</i> Linn. ⁶⁸	-
ตคร	<i>Ervatamia coronaria</i> Stapf. ⁶⁹ (<i>Tabernaemontana coronaria</i> R.Br.)	พุดฝรั่ง
ตาล	<i>Borassus flabellifer</i> Linn. ⁷⁰	ตาล
ตาลีย ⁷¹	<i>Flacourtia jangomas</i> Raeusch(<i>F.cataphracta</i> Roxb.) ⁷²	ตะขบควาย

ชื่อบาลี	ชื่อพฤกษศาสตร์	ชื่อไทย
ดินทุก	<i>Diospyros malabarica</i> Kostel(<i>D. peregrina</i> Gurke.) ⁷³	ตะโกสวน
ติมฺพรุ	<i>Diospyros malabarica</i> Kostel(<i>D.embryopteris</i> Pers.) ⁷⁴	ตะโกสวน
ตุงค	<i>Calophyllum inophyllum</i> Linn. ⁷⁵	กากะทิง
ตุลลีส	<i>Ocimum sanctum</i> Linn. ⁷⁶	กะเพราแดง
ทาลิม	<i>Barleria strigosa</i> Willd. ⁷⁷	สังกรณี
ธนู	<i>Sesbania sesban</i> Merr.(<i>S. aegyptiaca</i> Poir.) ⁷⁸	สมี, สะเภาลม
ธว	<i>Anogeissus latifolia</i> Wall. ⁷⁹	-
นรท	<i>Nardostachys jatamansi</i> DC. ⁸⁰	โกษรฐฎามังษี
นาค	<i>Mesua ferrea</i> Linn. ⁸¹	บุหนาค
นาที	<i>Corchorus olitorius</i> Linn. ⁸²	ปอกระเจา
นาพีเกร	<i>Cocos nucifera</i> Linn. ⁸³	มะพร้าว
นิกคฺคณฺที	<i>Vitex negundo</i> Linn. ⁸⁴	คนทีเขมา
นิโครธ	<i>Ficus bengalensis</i> Linn. ⁸⁵	นิโครธ
นิล	<i>Indigofera tinctoria</i> Linn. ⁸⁶	คราม
นีป	<i>Anthocephalus cadamba</i> Miq. ⁸⁷	กระท่อม
นิลปฺปฺมี	<i>Indigofera tinctoria</i> Linn. ⁸⁸	คราม
นีวาร	<i>Oryza sativa</i> Linn. ⁸⁹	ข้าวเจ้า
ปงฺกุรา ⁹⁰	<i>Prosopis spicigera</i> Linn. ⁹¹	-
ปทุม	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn. ⁹²	บัวหลวง
ปทุมุตฺตร	<i>Carthamus tinctorius</i> Linn. ⁹³	คำฝอย
ปทมก	<i>Prunus cerasoides</i> D.Don. ⁹⁴	นางพญาเสือโคร่ง
ปนส	<i>Artocarpus heterophyllus</i> Lam. ⁹⁵	ขนุน
ปพพช	<i>Saccharum munja</i> Roxb. ⁹⁶	หญ้าชุ้มกระต่าย
ปภฏลี	<i>Stereospermum suaveolens</i> DC. ⁹⁷	แคสั๊ก
ปาริชณฺณ ⁹⁸	<i>Nyctanthes arbor-tristis</i> Linn. ⁹⁹	กรรณิการ์
ปาเรวต	<i>Psidium guajava</i> Linn. ¹⁰⁰	ฝรั่ง
ปียงคฺค	<i>Aglaia odoratissimus</i> Blume. & ¹⁰¹ <i>Setaria italica</i> Beauv. ¹⁰²	ประยงค์ป่า & ข้าวฟ่าง

ชื่อบาลี	ชื่อพฤกษศาสตร์	ชื่อไทย
ปียาล	<i>Buchanania lanzen</i> Spreng. ¹⁰³	มะม่วงหัวแมงวัน
ปูลุทริก	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn. ¹⁰⁴	ปูลุทริก
ปุตตชีว	<i>Putranjiva roxburghii</i> Wall. ¹⁰⁵	ประจำไก่
ปุนนาค	<i>Calophyllum inophyllum</i> Linn. ¹⁰⁶	กากะทิง
โปตกิล	<i>Arundo donax</i> Linn. ¹⁰⁷	อ้อ
ผณชชก	<i>Glinus oppositifolia</i> A.DC. (<i>Mollugo oppositifolia</i> Linn.) ¹⁰⁸	ผักขวง, สะเดาดิน
ผนทน	<i>Butea monosperma</i> Kuntze (<i>B. frondosa</i> Roxb.) ¹⁰⁹	ทองกวาว
พทร	<i>Zizyphus jujuba</i> Lamk. ¹¹⁰	พุทราจีน
พหลา	<i>Elettaria cardamomum</i> Maton ¹¹¹	กระวานเทศ
พิมพ	<i>Coccinia indica</i> Wight. & Arn.. ¹¹²	ตำลึง
พิพ	<i>Calamus rotang</i> Linn. ¹¹³	หวายขม
เพลล	<i>Aegle marmelos</i> Corr. ¹¹⁴	มะตูม
ภณฐี	<i>Pentapetes phoenicea</i> Linn. ¹¹⁵	บานเทียน
ภททมุตต	<i>Cyperus rotundus</i> Linn. ¹¹⁶	แห้วหมู
ภลลาดก	<i>Semecarpus anacardium</i> Linn.f. ¹¹⁷	รักขน
ภลลีย ¹¹⁸	<i>Semecarpus anacardium</i> Linn.f. ¹¹⁹	รักขน
ภเวยย	<i>Dillenia indica</i> Linn. ¹²⁰	มะตาด
มฐก	<i>Glycyrrhiza glabra</i> Linn. ¹²¹	ชะเอมเทศ
มฐกนุธิย	smelling sweet as honey ¹²²	-
มฐลภูจิ	<i>Glycyrrhiza glabra</i> Linn. ¹²³	ชะเอมเทศ
มนทาลก	<i>Erythrina indica</i> Linn. ¹²⁴	ทองหลวงลาย
มลลิก ¹²⁵	<i>Jasminum sambac</i> Linn. ¹²⁶	มะลิ
มลิ	<i>Nardostachys jatamansi</i> DC. ¹²⁷	โกษฐ์ชฎามังษี
มหานาม	<i>Euphorbia</i> sp. ¹²⁸	-
มาลว	<i>Majorana hortensis</i> Linn. ¹²⁹	-
มุดค	<i>Phaseolus radiatus</i> Linn. ¹³⁰	ถั่วเขียว
มุดช	<i>Saccharum munja</i> Roxb. ¹³¹	หญ้าขี้มกระต่าย
มุตทิกา	<i>Vitis vinifera</i> Linn. ¹³²	องุ่น

ชื่อบาลี	ชื่อพฤกษศาสตร์	ชื่อไทย
มูทยนต์	<i>Lawsonia inermis</i> Linn. ¹³³	เทียนกิ่ง
โยธิก	<i>Jasminum auriculatum</i> Vahl. ¹³⁴	พุดชชาติ
ลพข	<i>Artocarpus lakoocha</i> Roxb. ¹³⁵	มะหาด
โลทุท	<i>Symplocos racemosa</i> Roxb. ¹³⁶	เหมือดหอม
โลลุป	<i>Pterospermum heyneanum</i> Wall. ¹³⁷	-
วรก	<i>Echinochloa colonum</i> Linn. ¹³⁸	หญ้าก้านแก้ว
วรรณ ¹³⁹	<i>Crataeva nurvala</i> Buch.-Ham. ¹⁴⁰	กุ่มน้ำ
วल्लीภ	<i>Benincasa cerifera</i> Savi ¹⁴¹	ฟัก
วาสนุตี	<i>Cocculus hirsutus</i> Diels. ¹⁴²	-
วิภิตก	<i>Terminalla belirica</i> Roxb. ¹⁴³	สมอพิเภก
วิภทิก	<i>Borassus flabellifer</i> Linn. ¹⁴⁴	ตาล
วูยหนา ¹⁴⁵	<i>Mesua ferrea</i> Linn. ¹⁴⁶	บุนนาค
เวพว	<i>Aegle marmelos</i> Corr. ¹⁴⁷	มะตูม
สตตปณณ	<i>Alstonia scholaris</i> R.Br. ¹⁴⁸	พญาสัตบรรณ
สมุทุท	<i>Barringtonia racemosa</i> Roxb. ¹⁴⁹	จิกสวน
สลพ	<i>Pinus roxburghii</i> Sarg. ¹⁵⁰	-
สลลกี	<i>Boswellia serrata</i> Roxb. ¹⁵¹	-
สลลว ¹⁵²	<i>Bombax ceiba</i> Linn. (<i>B. heptaphyllum</i> Cav.) ¹⁵³	จิวบ้าน
สัสาทิย	<i>Oryza sativa</i> Linn. ¹⁵⁴	ข้าวเจ้า
สามา ¹⁵⁵	<i>Panicum frumentaceum</i> Roxb. ¹⁵⁶	หญ้าข้าวนก
ศาล	<i>Shorea robusta</i> Gaertn. ¹⁵⁷	ศาละ
ศาลิ	<i>Oryza sativa</i> Linn. ¹⁵⁸	ข้าวเจ้า
ศาลุก	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn. ¹⁵⁹	บัวหลวง
สาสป	<i>Brassica campestris</i> var. <i>sarson</i> Prain. ¹⁶⁰	ผักกาดฝรั่ง
สิงฆาฏุก	<i>Trapa bispinosa</i> Roxb. ¹⁶¹	กระจับ
สินธุวาริตา ¹⁶²	<i>Vitex trifolia</i> Linn. ¹⁶³	คันทิสอ
สิรินิคคณฺที	<i>Vitex negundo</i> Linn. ¹⁶⁴	คันทิเขมา
สิริส	<i>Albizia lebeck</i> Benth. ¹⁶⁵	จามจุรี, พฤษภ

ชื่อบาลี	ชื่อพฤกษศาสตร์	ชื่อไทย
ลีลา	<i>Didymocarpus pedicellata</i> R.Br. ¹⁶⁶	-
ลีสก	<i>Pterocarpus santalinus</i> Linn.f. ¹⁶⁷	จันทน์แดง
ลีสป	<i>Dalbergia sissoo</i> Roxb. ¹⁶⁸	ประดู่แขก
สุมนา	<i>Jasminuim grandiflorum</i> Linn. ¹⁶⁹	สถาน
สุรภี	<i>Pluchea lanceolata</i> Oliver and Hiern. ¹⁷⁰	-
สุริยาลลี	<i>Cleome gynandra</i> Linn.(<i>Gynandropsis pentaphylla</i> DC.) ¹⁷¹	ผักเสี้ยน
เสตเครุ	หาไม่พบ	-
เสตปณณิ	<i>Polygonum lanatum</i> Roxb. ¹⁷²	-
เสตปารีส	<i>Thespesia populnea</i> Soland. ex Correa ¹⁷³	โพทะเล
เสตปุผ	<i>Anethum graveolens</i> Linn. (<i>Peucedanum graveolens</i> Linn.) ¹⁷⁴	เทียนตาตั๊กแตน
เสตวาริ	<i>Asparagus racemosus</i> Willd. ¹⁷⁵	รากสามสิบ
เสล ¹⁷⁶	<i>Cordia dichotoma</i> Forst.f.(<i>C. obliqua</i> Willd.) ¹⁷⁷	หมันดง
เสวาล	<i>Ceratophyllum demersum</i> Linn. ¹⁷⁸	สาหร่ายหางม้า
โสคนุธิก	<i>Nymphaea alba</i> Linn. ¹⁷⁹	บัวสาย(ดอกขาว)
โสภณชน	<i>Moringa oleifera</i> Lamk.(<i>M. pterygosperma</i> Gaertn.) ¹⁸⁰	มะรุม
โสเม	<i>Sarcostemma acidum</i> Voigt. ¹⁸¹	เถาหัวด้วน
หริด	<i>Cynodon dactylon</i> Pers. ¹⁸²	หญ้าแพรก
หริเวร ¹⁸³	<i>Pavonia odorata</i> Linn. ¹⁸⁴	-
หริดกิ	<i>Terminalia chebula</i> Retz. ¹⁸⁵	สมอไทย
หเรณุก	<i>Piper aurantiacum</i> Miq. ¹⁸⁶	ชะพลูป่า
หลิททา	<i>Curcuma domestica</i> Valetton.(<i>C. longa</i> Linn.) ¹⁸⁷	ขมิ้น
หิงคุ	<i>Ferula foetida</i> Regel. ¹⁸⁸	มหาหิงคุ
อครุ	<i>Aquilaria agallocha</i> Roxb. ¹⁸⁹	กฤษณา
องโกล	<i>Alanglum salviifolium</i> (Linn.f.) Wang. ¹⁹⁰	ปรงู
อจฉิป ¹⁹¹	<i>Moringa oleifera</i> Lamk.(<i>M. pterygosperma</i> Gaertn.) ¹⁹²	มะรุม
อชชุกณณ	<i>Terminalia alata</i> Roxb.(<i>Pentaptera tomentosa</i> Roxb.) ¹⁹³	รกฟ้า
อชชุน	<i>Terminalia arjuna</i> Wight.and Arn. ¹⁹⁴	รกฟ้าขาว
อโนช	<i>Barleria prionitis</i> Linn. ¹⁹⁵	อังกาบหนู

ชื่อบาลี	ชื่อพฤกษศาสตร์	ชื่อไทย
อบไผฏ	<i>Vallis heyna</i> Spreng. ¹⁹⁶	ขี้มะขนาดเล็ก
อมพ	<i>Mangifera indica</i> Linn. ¹⁹⁷	มะม่วง
อสน	<i>Pterocarpus marsupium</i> Roxb. ¹⁹⁸	-
อสี	<i>Linum usitatissimum</i> Linn. ¹⁹⁹	ป่าน
อสุสกณฺณ	<i>Dipterocarpus alatus</i> Roxb. ²⁰⁰	ยางนา
อสุสตถ	<i>Ficus religiosa</i> Linn. ²⁰¹	โพธิ์
อโสภ	<i>Saraca indica</i> Linn. ²⁰²	โสภ
อามลก	<i>Phyllanthus emblica</i> Linn. (<i>Emblica officinalis</i> Gaertn.) ²⁰³	มะขามป้อม
อาลุก	<i>Solanum tuberosum</i> Linn. ²⁰⁴	มันฝรั่ง
อินทิวร	<i>Nymphaea stellata</i> Willd. ²⁰⁵ & <i>Cassia fistula</i> Linn. ²⁰⁶	บัวเผื่อน & ลมแล้ง, กูน
อจุจ	<i>Saccharum officinarum</i> Roxb. ²⁰⁷	อ้อย
อุทุมพร	<i>Ficus racemosa</i> Linn. ²⁰⁸	มะเดื่ออุทุมพร
อุฑฺฐาลก ²⁰⁹	<i>Paspalum scrobiculatum</i> Linn. ²¹⁰	หญ้าปล้องหิน
อุปฺปล	<i>Nymphaea alba</i> Linn. ²¹¹	บัวสาย(ดอกขาว)
อุสิร	<i>Vetiveria zizanioides</i> (Linn.) Nash. ²¹²	แฝกหอม
เอพฺพพก ²¹³	<i>Prunus cerasus</i> Linn. ²¹⁴	-

จากการวิจัยพบว่ามีรายชื่อพืชในมหาเวสสันดรชาดกทั้งหมด 260 ต้น เป็นชื่อที่ไม่ซ้ำกัน 179 ต้น สามารถหาชื่อพฤกษศาสตร์ได้ 151 ต้น ที่ทราบชื่อไทย 133 ต้น ไม่สามารถหาชื่อพฤกษศาสตร์ได้ 1 ต้น และที่ไม่ทราบชนิด 1 ต้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เชิงอรรถ

1. ชินวรสิริวัฒน์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวง. เวสสันดรชาดกที่ 10. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒนากร, 2477
2. ก,หน้า 316-317
3. ก,หน้า 317-328
4. ก,หน้า 332-333
5. ก,หน้า 337-338
6. ก,หน้า 339-343
7. ส.อ. เป็น นาควลลิกา
8. ก.เป็น ตุงควลลियो ม.เป็น ตุงควลลิกา
9. ฉ.ม. เป็น โจรกา กุฎฐา
10. ฉ. เป็น สาสโป
11. ก,หน้า 344-349
12. ก,หน้า 350-357
13. ก,หน้า 364-366
14. ก,หน้า 368
15. ก,หน้า 374
16. ก,หน้า 383
17. A, vol.1, p.122
18. A, vol.1, p.52
19. ฉ.ม. เป็น กจฉิกการา
20. G, p.247
21. A, vol.1, p.554
22. A, vol.1, p.79; H, p.80
23. A, vol. 1, p.122; G, p.462
24. G, p.91
25. A, vol.1, p.100; G, p.367
26. A, vol.3, p.195
27. A, vol.1, p.519
28. P.T.S. p.275
29. A, vol.3, p.345; H, p.40

30. A, vol.1, p.123
31. A, vol.1, p.122
32. A, vol.1, p.78; E, p.99
33. A, vol.1, p.512; H, p.23
34. A, vol.3, p.183
35. A, vol.1, p.79; H, p.80
36. A, vol.1, p.81
37. A, vol.1, p.518
38. A, vol.1, p.81
39. A, vol.1, p.519
40. A, vol.3, p.44; G, p.230
41. A, vol.1, p.77
42. A, vol.1, p.75
43. ฉ.ม. เป็น กุฎนุททา
44. A, vol.1, p.275
45. A, vol.1, p.97
46. B, vol.4, p.136
47. A, vol.1, p.81
48. A, vol.1, p.246; H, p.18
49. G, p.659
50. A, vol.1, p.275
51. A, vol.1, p.78
52. A, vol.3, p.195; vol.1, p.512; G, p.258
53. A, vol.1, p.484
54. A, vol.1, p.514
55. A, vol.1, p.75
56. ตีฎีกาปาลิเมียนमारोकिขาน เล่ม ๖ หน้า ๕๖๓ ว่าคือ The Indian Mulberry. M, p. 699
57. B, vol.1, p.120
58. N, vol.1, p.804
59. พระสิริมังคลาจารย์ให้อธิบายว่าคือต้นปุนนาคที่ใหญ่ๆนั้นเอง N, vol.1, p.272
60. A, vol.1, p.75
61. A, vol.1, p.21

62. A, vol.1, p.100
63. A, vol.1, p.519
64. ฉ.ม. เป็น จิณฺจเภทกั, ส.อ. เป็น ปิณฺชโรทกั
65. C, p.265, col.2
66. C, p.287, col.1
67. D, p.431, col.3
68. A, vol.1, p.404
69. G, p.460
70. A, vol.1, p.514
71. H เป็น ตาลิสสา
72. H, p.38
73. A, vol.1, p.520
74. N, vol.2, p.1503
75. A, vol.1, p.81
76. B, vol.7, p.87
77. N, vol.3, p.1881
78. G, p.219
79. A, vol.1, p.75
80. A, vol.1, p.80
81. A, vol.3, p.195
82. A, vol.1, p.510
83. A, vol.1, p.484
84. A, vol.1, p.92; G, p.503
85. A, vol.1, p.512
86. A, vol.1, p.65
87. A, vol.1, p.520
88. A, vol.1, p.65
89. A, vol.1, p.495
90. ฉ.ม. เป็น ปังคุรา
91. ตปิฎกपालิเมียนमारौरिथान เล่ม ๑๓ หน้า ๑๖๗ ว่าคือ The Sami tree. M, p. 494
92. A, vol.1, p.80
93. A, vol.1, p.484; H, p.18

94. A, vol.1, p.100
95. A, vol.1, p.519
96. โขติ สุวัตติ กล่าวไว้ใน Flora of Thailand ว่าเหมือนกับ มุณฑ N, vol.4, p.2668
97. A, vol.1, p.66; G, p.495
98. บางฉบับเป็น ปารีชาตก
99. G, p.442; I, p.176
100. A, vol.1, p.518
101. A, vol.1, p.378
102. H, p.66
103. A, vol.1, p.79
104. A, vol.1, p.97
105. P.T.S., p.275
106. N, vol.1, p.272
107. A, vol.2, p.287
108. A, vol.1, p.75
109. P.T.S., p.275
110. A, vol.1, p.518
111. A, vol.1 p.388 บางฉบับเป็นพุกลา
112. A, vol.1, p.519
113. D, p.732, col.1
114. A, vol.1, p.121, p.519
115. A, vol.1, p.513
116. A, vol.1, p.121, p.614; H, p.24
117. A, vol.1, p.75
118. ฉ.ม. เป็น ผลลียา
119. เหมือนกับ ภลลตค N, vol.1, p.670
120. A, vol.1, p.518
121. A, vol.1, p.100
122. E, p.100
123. A, vol.1, p.100
124. C, p.523, col.1
125. สี.อี. เป็น วลลิกา

126. C, p.525,col.2
127. A, vol.1, p.113; H, p.90
128. อภิธานนิสสยะ คาถา ๕๘๗ หน้า ๒๒๔ ว่าคือ The Spurge Cactus. M, p. 716
129. B, vol.6, p.226
130. A, vol.1, p.110; J, p.337
131. N, vol.4, p.2668
132. A, vol.1, p.517
133. C, p.537, col.2
134. A, vol.3, p.19, p.395; H, p.48
135. A, vol.1, p.90
136. A, vol.1, p.100 .
137. N, vol.1, p.376
138. A, vol.2, p.303
139. บางที่พบเป็นวารณา
140. A, vol.1, p.274; G, p.55
141. A, vol.1, p.513
142. H, p.40
143. A, vol.1, p.520
144. C, p.630, col.2
145. ฉ.ม. เป็น วยนา, สี.อิ. เป็น สายนา
146. G, p.55
147. A, vol.1, p.121, p.519
148. A, vol.1, p.75; G, p.459
149. D, p.1167, col.1
150. A, vol.1, p.564
151. A, vol.2, p.303; G, p.129
152. สี. เป็น สพลา, อี. เป็น สิมลา, บางฉบับเป็น สิมพลี
153. N, vol.1, p.357
154. A, vol.1,p.107
155. ฉ.สี. เป็น สาสโป
156. A, vol.2, p.289
157. A, vol.1, p.100

158. A, vol.1,p.107
159. A, vol.1, p.514
160. A, vol.1, p.76
161. A, vol.1, p.441
162. จ.ม. เป็น สิ้นฐวารกา
163. A, vol.1, p.81
164. E, p.98
165. A, vol.1, p.100; G, p.271-2
166. B, vol.3, p.58
167. E, p.99
168. A, vol.2, p.302; G, p.233
169. A, vol.1, p.77
170. A, vol.1, p.121
171. A, vol.1, p.58; I, p.16
172. H, p.71
173. G, p.75
174. A, vol.1, p.275; H, p.6
175. A, vol.1, p.121
176. E เป็น สาละ, พระสิริมังคลาจารย์ให้อรรถาธิบายว่ามีรากศัพท์เป็น เสลฺ ก็ได้
177. N, vol.3, p.1676
178. A, vol.1, p.80
179. A, vol.3, p.195, vol.1, p.97
180. A, vol.1, p.275; G, p.209
181. A, vol.2, p.295, vol.1, p.58
182. B, vol.2, p.420
183. จ.ม. เป็น ทิริเวรา
184. A, vol.1, p.121; H, p.6
185. A, vol.1, p.429
186. A, vol.1, p.121
187. A, vol.1, p.75; H, p.24
188. A, vol.1, p.100; H, p.37; I, p.136
189. A, vol.1, p.121

190. A, vol.1, p.521; G, p.354
191. ฉ.ม. เป็น อจฉนิวา
192. G, p.209
193. A, vol.3, p.303; G, p.310
194. A, vol.1, p.99; G, p.311
195. C, p.46, col.1
196. A, vol.3, p.199
197. A, vol.1, p.90
198. A, vol.1, p.99, p.122
199. A, vol.1, p.78
200. A, vol.1, p.99; vol.2, p.303
201. A, vol.1, p.96, p.113
202. A, vol.1, p.100; H, p.48
203. A, vol.2, p.290
204. A, vol.1, p.512
205. C, p.525 col.2
206. C, p.525 col.2
207. A, vol.1, p.90
208. A, vol.1, p.96
209. บางฉบับเป็น อุททาลก
210. A, vol.2, p.288
211. A, vol.1, p.96
212. A, vol.1, p.431
213. ฉ.ม. เป็น เอลมฺมุรก
214. A, vol.1, p.93